בפקודיך אשתעשע

נידונים מרתקים בהלכה והנהגה על סדר הפרשה

אין לסמוך על הדברים להלכה, הנידונים נכתבים לעורר לב המעיין בלבד

וידא

גליון מז

נכתב לע"נ אמו"ר

הגאון רבי מנחם אריה ב"ר חיים יוסף זצוק"ל

נלב"ע בשמחת תורה תשפ"ו

לקבלת הגיליון בדוא"ל, ולהערות והארות:

pikodic@gmail.com

וידא וידין לקראתם (יח, ב)

מדוע לא חיכה ר' פיניה שיפסקו הגשמים כדי לברך "לישב בסוכה"?

מיד למחרת יום הכיפורים נצפו ברחובותיה של ליזענסק עשרות קבצנים לא מוכרים, שהתקבצו הנה מהעיירות הסמוכות. חג הסוכות הקרב ובא הוא חגם הגדול של קבצני האזור. באורח קבע - בחג זה אינם עוד קבצנים רעבים פושטי יד, אלא אורחים מכובדים של ר' פיניה הגביר! סוכתו של ר' פיניה רחבת ידים, ואין כמותה בכל המדינה, ויודעי דבר מספרים שהיא הגדולה בעולם!

מחמת גודלה העצום, החלו העבודות להקמתה שלושה חודשים קודם החג. בחלקה הימני מתוח שולחן המתאים לכמאה אורחים ויותר! ובצד השמאלי הוכנו מיטות נוחות עבור כל אורח.

המחזה הקבוע יחזור על עצמו כבכל שנה: בהתקדש החג, חוזר ר' פיניה מוקף באורחיו הרבים המקיפים אותו בטבעת אנושית אוהדת. בקול רם יקדש על היין, יברך 'לישב בסוכה' ויחלק לכל אחד כוסית יין. האורחים הרבים יתפסו מקומות סביב לשולחן הארוך, ומלצרים מיומנים יחלקו ממיטב המאכלים. כל השנה חלמו הקבצנים על המנות העשירות שהוגשו לפניהם. ור' פיניה עצמו? כל שנה מחדש מתרגש מהזכות. כמעט שאינו מסוגל לאכול, מביט בעיניים אוהבות בעשרות רבות של אחיו היהודים המתענגים על מאכלי החג.

אך השנה היה הדבר מעט שונה, כשאחרון האורחים נכנס לחצרו של ר' פיניה - גשם זלעפות פתאומי פקד את ליזענסק. המארח הדגול זירז את כולם להיכנס לטרקלין ביתו המרווח והמוסק, הגיף את דלתות הזכוכית הגדולות, ועמד עם אורחיו להתבונן בגשם השוטף. לפתע נגער, וביקש מהמלצרים להזדרז לערוך את שולחן החג בסלון הבית.

בעוד המלצרים עמלים לערוך ולהגיש, נטל ר' פיניה את הגביע. דפק בחוזקה על השולחן כדי לעורר את תשומת לב הציבור, ואמר בנעימה את ברכות הקידוש. לאחר הקידוש, הורה לציבור ליטול את ידיו ולבצוע את הפת.

היו כמה מהאורחים שהביעו את פליאתם לר' פיניה: מדוע כבודו אינו ממתין רק עוד כמה רגעים, שמא יפסק הגשם ואז נכנס לסוכה ונזכה לברך "לישב בסוכה"?

כתב מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א בספרו 'טעם ודעת' עה"ת:

אברהם אבינו רץ להכניס אורחים, וכמו שיש לרוץ לכל מצוה, ובברכות (ו, ב) שמצוה לרוץ לבית הכנסת, וכן הוכיח בזה דאף שהיה יום שלישי למילתו וחולה היה, מכל מקום רץ לקבל האורחים כדרך אדם בריא.

ודבר חדש ראיתי בשער הציון מהקדוש החפץ חיים זצ"ל (משנ"ב סי' תרל"ט ס"ז אות ס"ז), שאם ירדו גשמים וממתין שיפסקו הגשמים (כדעת הפוסקים שמחמירים במצטער שימתין), ויש לו אורח עני ומעכבו מלאכול - הרי הוא נמצא מחמיר לעצמו אבל מיקל באיסור דבל תאחר ועובר מיד בלאו, ולכן ישב מיד לאכול ולא ימתין לפסיקת הגשמים!

עוד כותב שם: "ושמענו שהקדוש החפץ חיים זצ"ל לא היה מעכב האורחים, שחשש לאיסור בל תאחר, וכשהרגיש שהאורח רעב, היה ממהר לביתו ולא עכבו עד שיאמר שלום עליכם, וגם אם האורח ויתר בכל זאת מיד היה מצווה להגיש האוכל. ומרגלא בפומיה שהמלאכים יכולים להמתין עד שהאורח יאכל קצת ויאמר שלום עליכם, אבל האורח רעב וצריך לאכול מיד".

"ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח" (יט, כו)

האם מותר לטבול את הפת במלח שנלקח מנציב המלח של אשת לוט?

עוד מימי בחרותו, קביעות היתה לו לזלמן-קלמן בליל שישי. אין הוא מבטל את זמנו באכילת חולין של מנת צ'ולנט... על שולחנו נמצא הספר הקדוש "פרקי דרבי אליעזר". שעה שבועית של נחת רוח היא עבורו ללמוד את דברי המדרש הקדום, עם מפרשיו. משנה לשנה ומחזרה לחזרה הצטברו אצלו חידושים והארות, ובכל שבוע מגלה דברים מחודשים שבפעם הקודמת לא ראה. בני ביתו ידעו מראש, ששולחן השבת יסוב סביב הפרק השבועי שלמד בפרקי דר"א. מעת לעת היה מסיק מדברי המדרש הנהגות והלכות - אותן הקפיד ליישם ולקיים בהידור רב.

השבוע כשלמד פרק כה עם פירוש הרד"ל, ממש התפלא - כיצד יתכן שרק כעת הוא מתעורר לכך?! ומיד לאחר הלימוד החליט לצאת לדרכו ולחפש. מה כל כך הסעיר את זלמן-קלמן? כך נאמר בפרקי דר"א: "ועדיין היא עומדת, כל היום לוחכים אותה השוורים ויורד על רגליה **ובבקר צומחת**, שנאמר ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח". וכן איתא בתרגום ירושלמי "והא היא קיימא עמוד דמלח, עד זמן דתיתי תחייה דייתון מיתיא".

ובביאור הרד"ל (שם אות פ) ביאר **הטעם שנציב המלח נשאר עד היום הזה**: "בילקוט אסתר (רמז תתרנ"ה) ובילקוט בשלח (סוף רמז רנ"ו) איתא - כשנהפך סדום הנחתי זכרון לעולם, ותהי נציב מלח, עד עכשיו היא עומדת. **למה זכר עשה לנפלאותיו - שיהו הבריות מתנים בשבחו של בורא עולם**".

"הרי לנו", הסיק זלמן-קלמן בקול, "שיש עניין **לראות את נציב המלח בכדי לקיים 'זכר עשה לנפלאותיו**'".

אומר ועושה, ביום ראשון השכים להתפלל כותיקין, ולאחריה טרח והשיג מפות של אזור סדום. בעזרת ארכיאלוג מפורסם עשה את דרכו בדרך הארוכה, עלה הרים וירד עמקים, עד שסוף כל סוף זכה לראות נציב עומד כדמות אדם מכוסה במעטה מלח!

קודם ליציאתו למסע נועץ ברבו - אחד מפוסקי הדור שליט"א, אם יש לברך על נציב המלח את שתי הברכות "דין האמת" ו"זוכר הצדיקים" (ראה שו"ע סי' רי"ח ס"ח ובמשנ"ב שם). הכרעת הרב היתה, שבהיות שבזמננו אין וודאות מוחלטת, שנציב מלח זה - הוא אשת לוט, ואף אין על כך מסורת - לכך יברך עליה ללא שם ומלכות.

זלמן-קלמן גוחן למרגלות הנציב ולוקח בשקית גוש מלח גדול. את המלח יחלק למכריו, ויספר להם על הנציב הפלאי הקיים עד היום וכך יזכה עוד אנשים "שיהו מתנים בשבחו של בורא עולם". בנוסף, מנציב זה יטבול את פתו מדי שבת, וכך יזכר תדיר בנפלאותיו של מקום.

משהגיע לביתו, שוב עשה דרכו לבית רבו ובפנים חמורות סבר, שאל שתי שאלות הלכתיות שהתעוררו בעקבות לקיחת המלח: א. האם מותר לאכול ממלח שצומח מגופו של מת. ב. הרי בפרקי דר"א כתב שהמלח **צומח** כל יום, ויש לדון האם צריך לעשר מלח שצומח?

משנתו של הרב סדורה, וכשפותח פיו לענות על השאלות - הדברים קולחים מפיו כשחיוך על שפתיו:

לגבי השאלה הראשונה האם מותר לאכול מלח שצומח מגופו של מת? יתכן דלפי מש"כ הרד"ל דלעיל, הרי המלח אינו גוף המת כלל, אלא מלח שצומח במקומו מידי יום מחדש. וא"כ מותר באכילה. וכבר דן בזה בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סי' רל) וכתב לעניין טומאה באשת לוט: צריך לומר דהנציב מלח לא נעשה אחר שמתה, אלא שתיכף עודנה בחיים נתהפכה לנציב מלח - וממילא **לא היתה בעולם כהמתים**, שאין חיות ונשמה במלח, אבל כיון שכשהיתה בשר ועצמות לא מתה, לא שייך דין טומאת מת.

לגבי השאלה השניה אם צריך לעשר מלח שצומח? בספר 'טעמא דקרא' למרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל כתב: ומ"מ נראה פשוט דהנוטל מלח ממנה פטור ממעשר **דאין זה צומח מהאדמה** אלא ממה שנשאר מרגליה חוזר וצומח, והוי ככמהין ופטריות, ועי' בירושלמי ריש מעשרות דכל דבר שאין נזרע פטור ממעשר [וגם מצד הפקר פטור]".

לפני שנפרד הרב מזלמן-קלמן אמר: מדעסקינן בדברי מרן הגר"ח, מן הראוי שאומר לך את סוף דבריו שהם פנינה מיוחדת ונפלאה: עשו היה עושה עצמו כצדיק, ושואל שאלות של 'חומרא' את יצחק אביו, וכגון "האיך מעשרין מלח". ולכאורה שאלה זו לא רק שלא מעידה על חומרא יתירה - אלא על בורות ועמארצות, **שהרי אין שום צד הלכתי שצריך לעשר מלח**... אמנם יתכן, שמה ששאל עשו את אביו הוא: האם הנוטל מלח מאשת לוט חייב במעשר או לא, שבזה יש **צד של שאלה**, שמא חייב במעשר היות והוא צומח!

"וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו" (כב, י)

האם הכהן הגדול האונן ימשיך בהקרבת קרבן תודה?

יהודי ירושלים נשמו לרווחה. חודשיים של תפילות וקבלות טובות, הגיעו לסיומם הטוב בחסדי שמים, הכהן הגדול קם ממיטת חוליו בבריאות איתנה. העיבה על השמחה - העובדה שבנו הבכור של הכהן גדול, שנדבק אף הוא במגיפה, עדיין שוכב מתייסר במחלתו.

אלישמע הכהן הגדול ממהר לשוב למקום אשר אהב - לבית השם הגדול והנורא, להקריב קרבן תודה על הנס הגדול שארע עמו. יהודי ירושלים מלווים אותו לבית המקדש בשירים וריקודים. הכהן הגדול בעצמו שוחט את הקרבן, ומתכונן להקריבו כשלפתע נראתה בפתח העזרה דמותו של בן אחיה - רופא המקדש.

פניו של בן אחיה נפולות, והוא ניגש לכהן הגדול ובלחש מבשר לו את הבשורה הקשה: "ה' נתן, וה' לקח. בנכם הצדיק השיב כעת את נשמתו ליוצרה".

הכאב גדול, אך הכהן הגדול מנסה להתעלות ולהיות כאהרן הכהן שביום שמחת לבו, חנוכת המשכן, בניו הצדיקים נפטרו - "וידום אהרן"! אף אלישמע מתעלה על רגשותיו, אינו מזיל דמעה, ומנסה להמשיך ולשמוח במצוות הקרבת קרבן תודה.

אך לפני שימשיך במלאכת הקרבת הקרבן, שלח את אחד מפרחי הכהונה לשאול את חכמי לשכת הגזית: הלא כעת הוא אונן, והרי שנינו במסכת זבחים (פ"ב מ"א) שכהן אונן אינו רשאי אפילו לקבל את הדם. האם כהן גדול אונן מותר במלאכת הקרבנות?

סיפור מופלא ובו תוכן למדני נפלא, מסתובב לו אודות גאון הגאונים הרוגצ'ובי רבי יוסף רוזין זצוק"ל - הסיפור החליף מספר גרסאות במשך השנים... אולם דברי תורתו המופלאים אחידים בכל אותן גירסאות. להלן גרסה אמינה המובאת בספר "הגאון הרגצ'ובי" (עמ' 165):

באותם ימים בהם חי ופעל הרוגצ'ובי היו מתקיימות מעת לעת אסיפות רבנים בענייני הכלל העומדים על הפרק. לעיתים, בתום האסיפות שיגרו הרבנים נציג לרוגצ'ובי על מנת לדווח על האסיפה והחלטותיה.

סיפר על כך רבי מרדכי שמואל קרול זצ"ל: פעם הגיע תורי לנסוע אל הרוגצ'ובי ולדווח לו על תוצאות האסיפה. כשהגעתי אל הגאון, הוא ביקש ממני לחזור בפניו על דבר תורה שדיברו הרבנים באסיפה.

אמרתי לגאון כי במהלך האסיפה היה רב שהביא בשם המדרש שבשעה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו להעלות את יצחק לעולה, אברהם השיב שאיננו כהן, אמר לו הקב"ה כי כבר מינה אותו לכהן, ובמקום נוסף במדרש נאמר שהקב"ה מינה את אברהם **לכהן גדול** (ראה בראשית רבה מו, ה).

אותו רב הקשה לשם מה הוצרך למנות את אברהם לכהן גדול, בה **בשעה שגם כהן הדיוט כשר** לעשות את מלאכת הקרבת הקרבן?

הגאון שאל כיצד השיבו הרבנים, וכאשר נודע לו שנשארו ללא תשובה, אמר: "לך אמור לרבנים, כי אם אברהם היה שוחט את בנו, היה **נעשה מיד אונן**, שהרי מתו מוטל לפניו, ויש כלל **שאונן אסור בעבודה**. וממילא לא היה יכול להמשיך במלאכת הקרבן, **לכן היה מוכרח להתמנות לכהן גדול, המותר להקריב אונן** (כדשנינו בהוריות פ"ג מ"ה "כהן גדול מקריב אונן ולא אוכל").

להצטרפות לרשימת התפוצה של העלון:
pikodic@gmail.com

בהיות שהוצאות הוצאת והפצת העלון הינם מרובות, נשמח לעזרת והשתתפות הציבור, בכדי שנוכל להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה מתוך מתיקות התורה
ניתן להנציח לרפואה והצלחה או לע"נ | לתרומות והנצחות ניתן לפנות לטל': 03-5348266

אות לאות ענוד וורד: 0548572182